

روی ناخوب سکه شبکه های اجتماعی

شبکه های مجازی ضمن کارکردهای گسترده ای که در قامت رسانه های نسل نو برعهده گرفته اند، آسیب هایی را به بار می آورند که بررسی آن ها نیازمند تامل جدی است.

شبکه های مجازی ضمن کارکردهای گسترده ای که در قامت رسانه های نسل نو برعهده گرفته اند، آسیب هایی را به بار می آورند که بسیار، آن ها نوازند تاما، حده، است.

امروز شبکه های اجتماعی همچون «تلگرام»، «فیسبوک»، «اینستاگرام» و ... پای ثابت ارتباطات مجازی شهروندان به شمار می روند.

با توجه به ویژگی هایی چون جهانی بودن، دسترسی آسان، امکان ایجاد تعامل های گسترده و فراگیر و جایگاه ویژه ای که شبکه های اجتماعی در انتشار اخبار و اطلاعات دارند، روز به روز اقبال مردم به عضویت و استفاده از امکانات آن ها بیشتر می شود. این شبکه ها به تناسب ویژگی ها، دارای کارکردهای مثبت فراوانی هستند اما متأسفانه مسائلی مانند انتشار اخبار ناصحیح و غیردقیق، شایعه پراکنی، فریب مخاطب و جریان سازی و اتهام زنی به افراد در این شبکه ها بسیار به چشم می خورد. گاهی این شایعه سازی ها و دروغ پراکنی ها تا جایی پیش می رود که زمینه را برای گسترش بی اخلاقی در جامعه فراهم می کند؛ آسیبی که به دلیل گستره و نفوذ شبکه های اجتماعی به سرعت در فضای واقعی نیز رخ می نماید.

طی روزهای گذشته نمونه های زیادی از انواع شایعه ها در شبکه های اجتماعی پراکنده شد. به عنوان مثال چند شب پیش همزمان با شب نوزدهم ماه رمضان شایعه ای مبنی بر «بمب گذاری در مسجد کئی» در میدان «هروی» تهران در شبکه های اجتماعی دست به دست و موجب رعب و وحشت مردمی شد که قصد داشتند در شب قدر در مسجد و مکان های مذهبی حاضر شوند.

همچنین پس از حادثه اخیر جان باختن 20 تن از سربازان در حادثه واژگونی اتوبوس در محور سیرجان- نی ریز، تصویری از سربازان در شبکه های اجتماعی دست به دست شد که گفته می شد از در لحظه های آخر خروج برخی جانبازان از پادگان 05 کرمان گرفته شده است؛ تصویری که احساسات بسیاری را برانگیخت و سبب نگرانی خانواده هایی شد اما مشخص شد همچون چند عکس دیگر انتشار یافته از سربازان، با توضیحات فاصله ای آشکار دارد.

خبر غیبت برادر و دستیار ویژه رییس جمهوری در جلسه های هیات دولت نیز بهانه ای برای شایعه سازان بود تا با انتشار اخبار ساختگی با اغراض سیاسی در شبکه های اجتماعی، فضای جامعه و اذهان عمومی را مشوش کنند.

رسانه ای شدن مساله فیش های حقوقی نجومی طی یک ماه اخیر موضوع دیگری است که نقل بسیاری از محافل مجازی و غیرمجازی شد. به رغم کارکردهایی چون ایجاد شفافیت در دستگاه اداری، پراکندن برخی اخبار و اطلاعات غیرواقعی و اتهام زنی هایی که با هدف ضربه زدن به دولت صورت گرفت به نوعی برانگیختگی عمومی و رنجش مردم انجامید.

در فضای بی کنترل مجازی، در کنار انتشار ارقام نجومی مربوط به برداشت های نامتعارف و غیرقانونی از بیت المال که سبب ساز برخورد جدی مسوولان ارشد اجرایی با این تخلفات شد، پراکندگی بسیاری از شایعه ها و اخبار دروغین وضعیت آشفته ای را در این میان به وجود آورد.

انتشار شایعه هایی همچون فوت شخصیت های هنری و سیاسی، برکناری یا کناره گیری مسوولان دولتی، پیوستن برخی بازیگران به شبکه های ماهواره ای، جدایی و طلاق هنرپیشه ها، توزیع خرمای داعشی، مُسکن های مرگبار و... نمونه هایی از شایعه ها و خبرهای دروغی است که از راه شبکه های اجتماعی به سرعت در جامعه پراکنده و سبب ساز نگرانی های عمومی می شود.

بسیاری از ناظران دلیل اصلی بروز چنین آسیب هایی را نبود فرایند دروازه بانی اخبار و اطلاعات در رسانه های مجازی می دانند که سبب انتشار هر گونه پیام با هر محتوایی در شبکه های اجتماعی می شود و می تواند پیامدهایی غیرقابل کنترل به بار آورد. در این وضعیت آشفته، ضعف فرایند اطلاع رسانی درست، روشننگری رسانه ای، شفافیت، پاسخگویی و مسوولیت پذیری باعث می شود که فرصت طلبان برای رسیدن به اهداف خود، هر چیزی را خوراک شایعه سازی قرار دهند. همین مساله نه تنها، اعتماد عمومی را از جامعه می گیرد بلکه ضمن ایجاد تشویش و نگرانی در افکار عمومی، باعث ایجاد فاصله میان مردم و مسوولان می شود.

گرایش روز افزون مردم به شبکه های اجتماعی و قرار گرفتن آنان در معرض آسیب اخبار و اطلاعات ناصحیح و انواع شایعه ها نکته نهفته در خود دارد؛ نخست اینکه عملکرد رسانه های جمعی و اصلی یک جامعه به گونه ای بوده است که نتوانسته اند رسالت خود را به درستی به انجام برسانند و در دستیابی به اهداف خود ناموفق بوده اند. دیگر آنکه برخی محدودیت ها پیش روی رسانه ها در بیان واقعیت های جامعه اعم از سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی موجب شده مخاطبان برای دستیابی به نیازهای خبری خود شبکه های اجتماعی را برگزینند و به آن ها اعتماد کنند.

باید دانست که آگاهی مردم از واقعیت های جامعه، معیار قضاوت آنان قرار می گیرد و هر اندازه دسترسی به اخبار واقعی بیشتر

باشد، مردم نسبت به ساختار موجود و وضعیت جامعه اعتماد بیشتر و قضاوت عادلانه تری خواهند داشت. در مقابل وقتی در قبال سوال های ایجاد شده در افکار عمومی روشنگری صورت نگیرد عکس این وضعیت رخ می نماید.

انتشار خبرهای کذب و دامن زدن بر شایعه که این روزها در شبکه های اجتماعی به فراوانی صورت می گیرد، سبب شده است که آسیب های این شبکه ها بیش از کارکردهای مثبت آن در جامعه نمایان شود زیرا انتشار شایعه و دروغ به سبب ضریب تاثیر و دامنه نفوذ بسیار این شبکه ها، هم ذهن مخاطبان و کاربران را از واقعیت های جامعه دور می سازد و هم سرمایه اجتماعی را به سمت نابودی می برد.

****گروه پژوهش و تحلیل خبری**